

QUY TRÌNH TỔ CHỨC THỰC HÀNH THƯỜNG XUYÊN BỘ MÔN “PHƯƠNG PHÁP CHO TRẺ MẦM NON KHÁM PHÁ KHOA HỌC VỀ MÔI TRƯỜNG XUNG QUANH” Ở TRƯỜNG CAO ĐẲNG SƯ PHẠM

VŨ THỊ THU HOÀI*

Ngày nhận bài: 30/07/2016; ngày sửa chữa: 18/08/2016; ngày duyệt đăng: 18/08/2016.

Abstract: Regular practice is an important part of the profession training process for students and has been seen as a bridge between theory and reality. Through this activity, students apply learnt knowledge to reality and develop their pedagogical competence. Therefore, it is necessary to design a process of regular practice organization for subject “The method for preschoolers to explore the science on surrounding environment” at Pedagogical College with aim to train good teachers in morality and qualification.

Keywords: Process, regular practice, The method for pre-school children to explore the science on around environment.

Trong quá trình đào tạo giáo viên mầm non (GVMN), bên cạnh việc trang bị hệ thống tri thức thì vấn đề rèn luyện nghề cho sinh viên (SV) được coi là nhiệm vụ quan trọng. Việc hình thành kỹ năng nghề cho SV được tiến hành trong suốt quá trình đào tạo, dưới nhiều hình thức khác nhau như: kiến tập, thực hành thường xuyên theo các môn học, thực tập tập trung và các hoạt động đó được coi là bắt buộc và mang tính đặc trưng riêng biệt trong chương trình đào tạo giáo viên nói chung, GVMN nói riêng. Trong đó, thực hành thường xuyên (THTX) là khâu quan trọng trong quá trình rèn luyện nghề cho SV, nó có ý nghĩa cả về lí luận và thực tiễn, là điều kiện quyết định hiệu quả của hoạt động kiến tập, thực tập sư phạm, góp phần quan trọng vào việc nâng cao chất lượng đào tạo SV tại các trường sư phạm trong giai đoạn hiện nay.

Thực tế, việc tổ chức THTX bộ môn “Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về môi trường xung quanh (MTXQ)” cho SV khoa Giáo dục mầm non, Trường Cao đẳng Sư phạm còn rất nhiều hạn chế như: thời lượng dành cho thực hành quá ít, nội dung thực hành sơ sài, quá trình tổ chức THTX bộ môn được tiến hành chung cả lớp tại trường sư phạm chỉ mang tính “chiếu lệ”, chưa thường xuyên và hiệu quả, SV không có cơ hội để thực hành các hoạt động hướng dẫn trẻ khám phá khoa học về MTXQ trên thực tế nhằm rèn luyện các kỹ năng nghề nghiệp của bản thân, đặc biệt hoạt động THTX bộ môn đã và đang thực hiện chưa được xây dựng thành một quy

trình cụ thể, mang tính khoa học với các bước chặt chẽ, tuần tự, xuyên suốt, thống nhất và hợp lí nên việc tổ chức THTX cho SV gặp nhiều khó khăn; vì vậy, hiệu quả tổ chức THTX bộ môn chưa được như mong muốn. Do đó, việc nghiên cứu, đề xuất quy trình THTX bộ môn “Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ” có vai trò quan trọng trong việc giúp giảng viên (GV) để triển khai hoạt động THTX môn học trong thực tiễn cũng như nâng cao hiệu quả rèn luyện tay nghề cho GVMN tương lai.

1. Một số vấn đề lí luận về THTX bộ môn “Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ”

THTX là việc áp dụng đều đặn, liên tục lí thuyết đã có để làm một công việc cụ thể, khi đó công việc sẽ đạt được kết quả tốt và người làm việc sẽ phát triển thành thạo tay nghề. Quy trình tổ chức THTX là trình tự các bước với các hoạt động vận dụng lí thuyết vào thực tế nhằm rèn luyện tay nghề cho người học.

“Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ” là môn học thuộc nhóm kiến thức chuyên ngành của chương trình đào tạo cử nhân cao đẳng sư phạm mầm non, góp phần quan trọng vào việc đào tạo tay nghề cho SV khoa Giáo dục mầm non. Cấu trúc chương trình bộ môn này bao gồm những nội dung tri thức đảm bảo cho SV nắm được những cơ sở lí luận của môn học, có kỹ năng thực hành, khả năng phát hiện và giải quyết các vấn đề.

* Trường Cao đẳng Sư phạm Nghệ An

Nội dung THPTX của học phần “Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ” trong quá trình đào tạo GVMN gồm có: Kiến tập (dự giờ mẫu), lập kế hoạch (giáo án) hoạt động giáo dục, thực hành tổ chức các hoạt động giáo dục, đánh giá hoạt động cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ.

Trong quá trình đào tạo GVMN, để SV có được nhiều cơ hội rèn luyện và nắm được các kĩ năng tổ chức các hoạt động nói chung, hoạt động cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ nói riêng thì việc THPTX bộ môn “*Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ*” cần được tổ chức dưới nhiều hình thức khác nhau như: *thực hành ở trường sư phạm, kiến tập ở trường mầm non, thực hành ở trường mầm non*. Trong đó, thực hành ở trường sư phạm được tổ chức theo các bước: SV soạn giáo án, chuẩn bị đồ dùng đồ chơi, xây dựng môi trường và lần lượt tập dạy trên đối tượng trẻ là SV tại trường sư phạm, những SV khác quan sát, ghi chép, sau đó tiến hành nhận xét, đánh giá. Kiến tập ở trường mầm non được tổ chức theo các bước: quan sát một số hoạt động cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ, nhận xét, đánh giá và rút kinh nghiệm hoạt động vừa kiến tập, tổng kết việc tổ chức cho SV kiến tập, dự giờ. Thực hành ở trường mầm non được tổ chức theo các bước: SV dự giờ các tiết dạy mẫu của GVMN, SV soạn giáo án cho GVMN chấm điểm, nhận xét, đánh giá, SV tập dạy trên trẻ theo nhóm lớp, nhận xét, đánh giá và rút kinh nghiệm việc tổ chức hoạt động, tổng kết việc tổ chức cho SV thực hành.

2. Quy trình tổ chức THPTX bộ môn “Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ”

- Bước 1. Chuẩn bị trước khi SV đến trường mầm non:

+ *Liên hệ cơ sở THPTX và thống nhất nội dung, kế hoạch thực hành cho SV*: GV bộ môn trực tiếp liên hệ với trường mầm non, thống nhất kế hoạch, nội dung cho SV thực hành. Thời gian thực hành tại trường mầm non của SV được tiến hành trong 2 tuần (10 buổi) cụ thể: *Buổi 1*: SV dự giờ mẫu của GVMN (các độ tuổi), quan sát, ghi chép; GV tổ chức nhận xét, đánh giá sau khi dự giờ mẫu; SV lập kế hoạch dưới sự hướng dẫn của GV; *Buổi 2*: SV tiếp tục dự giờ mẫu của GVMN (các độ tuổi), quan sát, ghi chép; GV tổ chức nhận xét, đánh giá sau khi dự giờ mẫu; SV lập kế hoạch dưới sự hướng dẫn của GV để chuẩn bị các điều kiện tổ chức hoạt động tại trường mầm non. *Những buổi còn lại*: SV tổ chức các hoạt động cho trẻ khám

phá khoa học về MTXQ tại trường mầm non theo kế hoạch đã được duyệt; GV tổ chức nhận xét, đánh giá, rút kinh nghiệm hoạt động của SV.

Nhiệm vụ của SV: nghiêm chỉnh thực hiện lịch thực hành được phân công, nội dung thực hành và nội quy của trường mầm non; nghiêm túc thực hiện nội quy, quy chế của trường sư phạm, trường mầm non; quan sát, ghi chép đầy đủ, khoa học vào sổ nhật kí và trao đổi với giáo viên mầm non về các hoạt động đã dự; khiêm tốn, tích cực học hỏi GV hướng dẫn và các bạn trong nhóm; phân nhóm, nhận đề tài, thảo luận, soạn giáo án, chuẩn bị thật tốt và tập tổ chức hoạt động.

Nhiệm vụ của trường mầm non: Xây dựng tiết dạy mẫu theo nội dung đã thống nhất; tổ chức cho SV được dự giờ và nhận xét, trao đổi với SV về các giờ dạy đã dự. GVMN hướng dẫn từng nhóm giúp SV lựa chọn đề tài cụ thể, tạo điều kiện cho SV được mượn đồ dùng để tổ chức các hoạt động, góp ý nhận xét cho SV.

+ *Phổ biến cho SV kế hoạch, nội dung, cách đánh giá THPTX*: GV phổ biến một cách rõ ràng để SV biết về kế hoạch, nội dung và cách đánh giá thực hành thường xuyên, tránh tình trạng SV không nắm được các công việc của bản thân trong thời gian THPTX. SV chú ý lắng nghe, ghi chép lại để thực hiện tốt các nhiệm vụ của bản thân trong quá trình thực hành.

+ *Rèn luyện kĩ năng cần cho thực hành nghiệp vụ*: GV tổ chức rèn luyện những kĩ năng cần cho thực hành nghiệp vụ, giúp cho SV có những hình dung ban đầu về các hoạt động của trẻ và hoạt động của bản thân trong tương lai. SV căn cứ vào mục đích, nội dung, nhiệm vụ cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ... để lập kế hoạch hướng đến ba lĩnh vực chủ yếu là: cung cấp tri thức, hình thành kĩ năng và thái độ. Những yêu cầu SV cần thực hiện trong khi lập kế hoạch: xác định đề tài cụ thể, tên hoạt động, xác định mục đích, yêu cầu của hoạt động, chuẩn bị điều kiện tổ chức hoạt động, cách tiến hành hoạt động.

+ *Tập tổ chức các hoạt động tại lớp học, trong phòng nghiệp vụ trước khi xuống trường thực hành*: Trước khi xuống trường mầm non thực hành, GV tổ chức cho SV tập tổ chức hoạt động tại lớp học theo kế hoạch đã lập, sau đó tổ chức cho SV nhận xét đánh giá, rút kinh nghiệm. Cụ thể: GV cho từng nhóm, cá nhân luân phiên nhau tập tổ chức hoạt động cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ theo như kế hoạch đã được chuẩn bị từ trước; những SV còn lại quan sát, ghi chép để làm cơ sở cho quá trình nhận xét hoạt

động; sau đó GV tổ chức nhận xét, đánh giá hoạt động của SV.

- Bước 2. SV thực hành tại trường MN:

+ *SV quan sát các hoạt động cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ của GVMN tại trường mầm non:* SV quan sát, ghi chép đầy đủ mọi diễn biến của hoạt động dạy học theo tiến trình thời gian, cách thiết kế, tổ chức môi trường, đồ dùng đồ chơi và cách sử dụng chúng của GVMN; các phương pháp, biện pháp, thủ thuật được sử dụng có phù hợp với nội dung hoạt động và có phát huy tính tích cực, khơi gợi hứng thú của trẻ hay không; cách đặt câu hỏi của GVMN cho trẻ; hình thức tổ chức hoạt động của GV như thế nào; cách tổ chức hoạt động cho trẻ, cách điều khiển, quản lý trẻ, xử lý các tình huống sư phạm của GVMN... Ghi những thắc mắc, nhận xét, ưu điểm và khuyết điểm của hoạt động và đánh giá sơ bộ về tiết dạy cũng như những kinh nghiệm cần chú ý hay những đề xuất mới.

+ *SV tham gia nhận xét, đánh giá, rút kinh nghiệm sau khi dự giờ:* Ở nội dung này, SV không chỉ nhận xét chung những ưu điểm và nhược điểm GVMN khi tổ chức hoạt động mẫu mà GV cần phải hình thành cho SV kỹ năng nhận xét, phân tích và đánh giá hoạt động tổ chức cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ của GVMN với các nội dung: *Chuẩn bị:* Kế hoạch hướng dẫn soạn chu đáo, rõ ràng, thể hiện tốt nội dung, phương pháp của bài dạy hay không? Có đồ dùng dạy học, đồ chơi cho trẻ không? Địa điểm, tổ chức, sắp xếp lớp học?; *Hướng dẫn:* Các bước tiến hành tiết dạy là gì? Phân bố thời gian cho từng hoạt động đã hợp lý chưa? Truyền thụ kiến thức cơ bản, chính xác có hệ thống, bám chắc yêu cầu, làm nổi bật trọng tâm cần truyền thụ hay không? Các phương pháp giáo viên đã sử dụng trên tiết dạy? Cách sử dụng các phương pháp đó thành công hay không thành công? Lí giải? Câu hỏi mà GVMN đặt ra cho trẻ có ngắn gọn, chính xác, sáng nghĩa, có tác dụng kích thích, phát huy trí thông minh của trẻ không? GVMN có năng lực bao quát trẻ, động viên được tính tích cực học tập của trẻ không? Năng lực sử dụng đồ dùng dạy học, có tác dụng nâng cao chất lượng bài giảng không? Các nội dung lồng ghép, tích hợp là gì?; *Nghệ thuật lên lớp:* Phong cách, ngôn ngữ và tác phong sư phạm của GV, xử lý các tình huống sư phạm một cách linh hoạt, hợp lý; *Kết quả trên trẻ:* mức độ hứng thú, tích cực của trẻ, khả năng lĩnh hội kiến thức của trẻ, các kỹ năng được hình thành ở trẻ; *Những kinh nghiệm, đề nghị:* Trên cơ sở tổng hợp các ý kiến

của SV, GV tổng hợp lại và đưa ra những nhận định của mình, cần chú ý hình thành cho SV kỹ năng đánh giá - việc đánh giá cần phải có cơ sở khoa học của nó chứ không phải chỉ dựa vào ý kiến chủ quan của bản thân. SV nêu thắc mắc và GV giải đáp. Cuối cùng, GV chốt lại vấn đề.

+ *SV làm quen và tìm hiểu đặc điểm trẻ tại lớp thực hành, chuẩn bị tổ chức hoạt động cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ tại lớp thực hành:* Chia thành các nhóm nhỏ từ 3-4 SV vào các nhóm lớp mầm non để làm quen trẻ, tìm hiểu đặc điểm trẻ tại lớp thực hành; chuẩn bị đồ dùng học tập, môi trường hoạt động cần thiết phục vụ cho việc tổ chức cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ theo như kế hoạch đã duyệt. Cụ thể: chuẩn bị các tài liệu trực quan: tranh ảnh, mô hình, phim, sa bàn, lô tô, đồ chơi,... giúp trẻ khám phá đối tượng dưới nhiều góc độ khác nhau; suy nghĩ hình thức tổ chức, cách bố trí hợp lý trong quá trình tổ chức hoạt động.

+ *SV trực tiếp tổ chức hoạt động cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ tại trường mầm non:* Cho SV bắt đầu tiến hành triển khai các kế hoạch tổ chức cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ của mình với nội dung SV đã xây dựng. SV luân phiên nhau tổ chức cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ; SV còn lại quan sát, ghi chép và nhận xét, đánh giá. Trong quá trình tập dạy trên trẻ ở trường mầm non, SV sẽ được trực tiếp tổ chức 2-3 hoạt động cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ dưới các hình thức khác nhau như hoạt động có chủ đích, hoạt động ngoài tiết học...

- Bước 3. Đánh giá kết quả: Trong quá trình SV tổ chức các hoạt động tại lớp học cũng như ở trường mầm non, GV quan sát, ghi chép các hoạt động của SV nhằm kiểm tra, đánh giá kết quả THPT của SV qua kỹ năng lập kế hoạch tổ chức hoạt động, chuẩn bị môi trường hoạt động và tổ chức các hoạt động, đánh giá hoạt động "Cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ". Sản phẩm đánh giá còn bao gồm: bản thu hoạch của SV về quá trình quan sát, đánh giá, nhận xét giờ mẫu, 2 giáo án tổ chức tiết học cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ, 1 giáo án tổ chức hoạt động cho trẻ khám phá khoa học về MTXQ dưới hình thức ngoài tiết học và kết quả tổ chức hoạt động trên trẻ. Để đánh giá hiệu quả THPT bộ môn của SV một cách toàn diện hơn, GV thông qua kết quả bài kiểm tra điều kiện và bài thi kết thúc học phần của SV. Cách tính điểm THPT của SV: GVMN chấm điểm từng SV (3 con điểm) sau khi SV tổ chức các hoạt động trên trẻ. GV bộ môn tổng hợp điểm theo cách tính:

Điểm = (Đ1+Đ2+Đ3+Đ4+(Đ5+Đ6+Đ7)*2):10
Trong đó, Điểm hệ số 1: Đ1: Bản thu hoạch; Đ2, Đ3, Đ4: Giáo án.

Điểm hệ số 2: Đ5, Đ6, Đ7: Dạy trên trẻ.

Các bước trong quy trình trên có mối liên hệ mật thiết, hỗ trợ lẫn nhau. Vì vậy, quy trình này chỉ có thể phát huy hiệu quả nếu được vận dụng và phối hợp đồng bộ, linh hoạt trong quá trình tổ chức THPTX bộ môn "Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ", đồng thời, khi tiến hành tổ chức THPTX, cần đảm bảo tất cả các điều kiện sư phạm như điều kiện về GV, SV, cơ sở vật chất để có thể phát huy hết hiệu quả của quy trình này.

* * *

Yêu cầu thực tiễn của xã hội hiện nay là đào tạo đội ngũ giáo viên nói chung, GVMN nói riêng phải vừa nắm vững lí luận, vừa thành thạo tay nghề. Hiệu quả đào tạo GVMN phụ thuộc vào hiệu quả giảng dạy của GV sư phạm, vì thế, mỗi GV sư phạm phải luôn tích

cực đổi mới phương pháp dạy học nhằm nâng cao chất lượng đào tạo của mình đáp ứng mục tiêu GD-ĐT của ngành học mầm non. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Xuân Bắc (chủ biên) (2006). *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm thường xuyên (Tài liệu đào tạo giáo viên tiểu học)*. NXB Giáo dục.
- [2] Ngô Công Hoàn (1996). *Vài nét về quy trình rèn luyện tay nghề cho sinh viên khoa giáo dục mầm non, Trường Đại học Sư phạm - Đại học Quốc gia Hà Nội*. Kỷ yếu Hội thảo khoa học về Nghiên cứu khoa học công nghệ giáo dục mầm non, tr 84-87.
- [3] Phạm Trung Thanh (chủ biên) (2006). *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm thường xuyên*. NXB Đại học Sư phạm.
- [4] Trần Anh Tuấn (1996). *Xây dựng quy trình tập luyện các kĩ năng giảng dạy cơ bản trong các hình thức thực hành - thực tập sư phạm*. Luận án Phó tiến sĩ Khoa học Sư phạm - Tâm lí.
- [5] Hoàng Thị Phương (2013). *Giáo trình lí luận và phương pháp hướng dẫn trẻ làm quen với môi trường xung quanh*. NXB Đại học Sư phạm.

Quản lí phương pháp tổ chức hoạt động...

(Tiếp theo trang 12)

hiện, kết quả đạt được bằng các hình thức: viết tham luận, viết báo cáo thu hoạch... từ đó đánh giá, đo lường kết quả đạt được; kiểm tra việc QL, sử dụng các nguồn kinh phí vận động được từ công tác xã hội hóa giáo dục phục vụ cho công tác đổi mới PP tổ chức HĐGDNGLL; kiểm tra việc đổi mới nội dung và thiết kế hệ thống hoạt động đổi mới PP tổ chức HĐGDNGLL; tổng kết, đánh giá việc đổi mới PP tổ chức định kì, khen thưởng điển hình tiên tiến.

HT ban hành quyết định điều chỉnh; kích thích, động viên; lắng nghe, thu thập thông tin, đặc biệt là phản hồi kết quả đánh giá; ra quyết định xử lí.

Các biện pháp được chúng tôi khảo nghiệm ý kiến chuyên gia, nhà QL đều khả thi và đạt hiệu quả cao, có độ tương quan thuận với nhau với $r = 0,99996$ (Spearman). Các biện pháp cần được sử dụng đồng bộ, phối hợp linh hoạt, sáng tạo, phù hợp thực tiễn ở từng trường trung học cơ sở.

Có 7 PP tổ chức HĐGDNGLL cơ bản là hội thi, trò chơi, thảo luận chuyên đề, giao lưu, câu lạc bộ, tham quan thực tế, diễn đàn. HT cần kế hoạch hóa, tổ chức, chỉ đạo, kiểm tra, đánh giá một cách khoa học, nghệ thuật mới đạt hiệu quả cao trong QL PP tổ chức HĐGDNGLL. Đa số CBQL, GV trong thực tiễn đã nhận thức khá tốt nhưng còn một bộ phận chưa nhận

thức đúng tầm quan trọng của PP tổ chức HĐGDNGLL: GV chưa sử dụng, phối hợp nhiều PP trong tổ chức HĐGDNGLL; việc sử dụng các PP chưa đầy đủ các bước theo quy trình khoa học; hiệu quả sử dụng các PP HĐNGLL đạt ở mức trung bình yếu; việc tổ chức, chỉ đạo, đánh giá kết quả HĐGDNGLL của HT đạt mức khá nhưng còn nhiều công việc hạn chế đạt mức trung bình và một vài công việc còn yếu. Có nhiều nguyên nhân ảnh hưởng đến việc QL PP tổ chức HĐGDNGLL của HT như năng lực, phẩm chất của chủ thể QL, GV; nội dung, hình thức tổ chức, phương tiện, điều kiện thực hiện... Trên cơ sở nghiên cứu lí luận, thực tiễn, 4 biện pháp được đề xuất đã được khảo nghiệm đều hiệu quả, có tính khả thi cao. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2007). *Những vấn đề chung về đổi mới giáo dục trung học cơ sở - hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp*. NXB Giáo dục.
- [2] Đặng Vũ Hoạt (1999). *Hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp ở trường trung học cơ sở*. NXB Giáo dục.
- [3] Trần Kiểm (2008). *Những vấn đề cơ bản của khoa học quản lí giáo dục*. NXB Đại học Sư phạm.
- [4] Hà Nhật Thăng (chủ biên) - Nguyễn Dục Quang (2000). *Thực hành tổ chức hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp*. NXB Giáo dục.
- [5] Hà Nhật Thăng - Bùi Ngọc Diệp - Ngô Tú Hiền - Nguyễn Thị Kỳ - Nguyễn Dục Quang - Lê Thanh Sử (2013). *Hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp (sách giáo viên)*. NXB Giáo dục Việt Nam.